

IGNACIJ BORŠTNIK

dali: Ibsen, Strindberg, Hauptmann, Maeterlinck, Wedekind, Echegaray, d'Annunzio, Przybyszewski, Bahr, Bernstein in Wilde.

To so stebri moderne drame in z njimi je minul tudi za igravce zlati čas deklamacije, patosa, šablone, efektov in lepih obrazov. Monologi so izginili. Priučiti so se morali navadam in toaletam nižjih slojev in delavstva (Hauptmann); potepini in „kanalje“ so zagospodovali (Gorkij, pri nas Cankar). Naturalizem je najminucioznejša kopija življenja in tako je postala tudi režija — za pisatelje, hočeš nočeš. — Vse je „stimunga“ in „stil“, teatralika je izključena, komparzerija stopa v ospredje, scene mas in njihova npravnost so postale pogoj glediški umetnosti, oder je stanovanje in fotografija življenja, moderni značaji so senzitivni in komplicirani, nervozni in perverzni. Vse to je zahtevalo novo tehniko umetnosti na odru, in igravci so začeli značaje študirati in psihološko kreirati. In vsak dober moderen igravec je psiholog. Zasloveli so: Duse, Sorma, Despres (Pariz), Wolter (Dunaj), Kainz (Dunaj), Rittner (Berolin), Jarno (Dunaj), Zacconi, Movelli, Želazovski (Krakov), Tyrolt in Bassermann (Berolin). Slovanskemu jugu pa sta Zofija Borštnik-Zvonarjeva in Ignacij Borštnik, oba Slovence, višek dramske umetnosti.

Preživela sta dobo klasicizma, dobo dam s kamelijami in igrata še dandanes moderne vloge — saj to je pravi poklic obeh — in zato smo morali spoznati razvoj gledišča v zadnjih tridesetih letih, ker ta je zanja predpogoj pravega umevanja. Iz časa, v katerem sta živela, sta izšla, in če poznamo ta čas, njegove zahteve in posebnosti — poznamo človeka, ki živi v njem.

Krog modernega človeka divja življenje, polno hinavščine in laži; najboljši prijatelji mu nosijo krinke in so maskirani, in le malokdaj se mu posreči, da se oprusti „sveta“. Bleda luč elektrike zagori pred rampo, purpur pobledi, in v smrt zaide življenje; — zastor se dvigne, igra se prične; —

a gospa Borštnikova ne igra, — ona živi svojo vlogo. Njeno življenje in kretanje na odru je naraven, neprisljen pojav, in čimbolj naravno je igranje, tembolj je monumentalno in tem večja umetnost je. Ko gledamo njene žene in mladenke, se nam zdi, da govore z nami in da sede za mizo v naši družbi. In ravno to je ono, kar je ideal stoterim in tisočem in edina posest — umetnikov.

Včasih zazveni iz njenih besedi še malce ironije ali tihe melanholije, morda najdeš tudi pointo sarkazma; in s svojimi suhimi prsti potegne po licu z ono nervoznostjo, kot bi hotela reči: Kaj to, pustimo to! — In ona nervozna bolest na obrazu: „Preko tega naprej!“ V različnih vlogah nam podaje vedno nove vizije pesniške individualnosti.

Ker nam danes nedostaja prostora, se ozremo prihodnjic na življenje in delovanje Zofije Borštnikove in Ign. Borštnika, ti izraziti slovenski umetniški individualnosti.

(Konec.)

Slovenske predstave.

O Medvedovi drami: „Za pravdo in srce“, o Robidovem „V somraku“ in o Cankarjevem „Pohujšanju“ smo morali žal podrobne ocene odložiti za prihodnjic. Ozmimo se le na premijero Meškove igre.

Ksaver Meško: Na smrt obsojeni. Dramatska slika iz življenja koroških Slovencev v treh dejanjih. Premijera 21. januarja 1908, repriza 26. januarja popoldne.

Četrta letošnja slovenska premijera! Meško je poznan kot lirik; mehke so njegove besede in včasih je malce melanholije, a vsekdar vse polno idealizma v njem. Velika je bila zato moja radovednost, kakšna bo drama, ki se je izlila iz mehke, lirčne duše Meškove. Trije akti njegovih „Na smrt obsojenih“ so se odigrali, in izvedeli smo iz njih nekako to:

ZOFIJA BORŠTNIKOVA